

*Віталій Лях,
Олег Ярош*

СЕКТОР ІСТОРІЇ СХІДНОЇ ФІЛОСОФІЇ: Становлення, здобутки та перспективи

Ідея створення сектору східної філософії виникла на початку 1990-х років, коли «Відділ сучасної зарубіжної філософії» було трансформовано у «Відділ історії зарубіжної філософії», виходячи з того, що слід розширювати тематику історико-філософських досліджень. У відділі з'явилися два сектори: сектор англо-американської філософії (керівник В. Лях) і сектор західноєвропейської філософії (керівник А. Гордієнко). Відповідно цілком логічно в цей час визріла ідея створити також сектор історії східної філософії.

Ініціатором цього проекту був В. Лях, який звернувся з цією пропозицією до директора Інституту філософії академіка В. Шинкарука. Той підтримав ініціативу і порадив зайнятися підготовкою кадрів для цього напрямку досліджень. В. Лях був ознайомлений з цією тематикою, оскільки він ще у 1970-х роках займався проблемою молодіжного руху в країнах Західної Європи (мається на увазі молодіжний рух «нових лівих» 1968 — 1972 років) та пов'язаною з цим темою «контркультури». Зокрема, 1978 року в журналі «Філософська думка» та в збірнику «Идеологическая борьба в современном мире», 1980 року в колективній монографії «Буржуазные концепции культуры: кризис методологии», 1982 року в брошурі «Актуальные вопросы молодежного движения в странах капитала» та 1986 року в індивідуальній монографії «Рационализм и иррационализм в современной буржуазной социальной философии» В. Лях опублікував тексти, присвячені

цій тематиці. У цих публікаціях відзначено, що як серед прихильників руху «нових лівих», так і серед представників контркультури мав місце поглиблений інтерес до різних східних практик та до вчення дзен-буддизму.

Також у цей час значно зріс інтерес до східних релігійних і філософських вчень в усіх регіонах Радянського Союзу. Як відповідь на цей інтерес з'явилася низка досліджень, присвячених різним аспектам східної філософії. Зокрема, слід відзначити вихід збірника «Буддизм и культурно-психологические традиции народов Востока» (Новосибирск, 1990). До того ж з'явилися переклади текстів східної філософії як російською, так і іншими мовами, що давало можливість для ознайомлення та вивчення нової для науковців тематики. У 1991-му журнал «Иностранная литература» надрукував «Две лекции о дзен-буддизме» Дайсецу Судзукі (1870–1966), який упродовж тривалого часу жив в США та в Європі, де читав лекції з буддизму у відомих університетах, був знайомий з Е. Фромом та К. Горні. Зокрема, разом з Е. Фромом та Р. де Мартино він опублікував книгу «Дзен-буддизм та психоаналіз» (1960). В журналі «Філософська думка» (числа 1, 2, 3 за 1992 рік) було надруковано переклад частини цієї книги, зокрема тієї, що належала Е. Фрому, — «Дзен-буддизм і психоаналіз». Перекладу передувала стаття В. Ляха «Психоаналіз як мистецтво бути», в якій обґрунтовано вплив дзен-буддизму на творчість Е. Фрома, вплив, що його можна знайти навіть і в його пізнішій праці «Мати або бути?» (1976). Зрештою, 1993 року вийшов переклад книги Д. Судзукі «Основи дзен-буддизму» російською мовою.

Звичайно, деякі праці зі східної філософії на той час в Україні вже існували. Зокрема, ще 1958 року було видано книгу В. Дмитриченка та В. Шинкарука «Розвиток філософської думки в стародавньому Китаї». У 1978 році в Інституті філософії К. Жоль захистив кандидатську дисертацію на тему «Значення порівняльно-історичних методів для аналізу індійської логічної спадщини» (наук. кер. С. Кримський). На ґрунті цієї дисертації пізніше він опублікував монографію «Сравнительный анализ индийского логико-философского наследия» (Київ, 1981). Проте на той час це були лише поодинокі випадки.

Співробітники відділу виявляли інтерес і до здобутків сучасної філософської думки Японії. Так, 1993 року у шостому числі часопису «Філософська і соціологічна думка» опубліковано переклад фрагмента з відомої книги керівника Інституту інформаційного суспільства (Японія) Й. Масуда «Інформаційне суспільство як постіндустріальне суспільство» під назвою «Комп'ютопія» (пер. з англ. В. Ляха), а 1995 року у першому числі часопису «Генеза» надруковано переклад іншої праці Й. Масуда «Гіпотеза про генезис Номо intelligens» (пер. з англ. В. Ляха).

Проте при створенні сектору східної філософії гостро постало питання про підготовку відповідних спеціалістів. З цією метою 1995 року була зареєстрована до аспірантури А. Усик. Тему її дослідження на вченій раді Інституту було затверджено в такій редакції: «Вчення Конфуція та конфуціанство в контексті китайської філософської традиції (етико-соціальний аспект)»